

SVEČANOST PRIRODE

Krenuh sat ranije od dogovorenog vremena Markovoj kući. Laganim hodom, zabavljena razmišljanjem, prolazim putom. Koliko toga vide oči čija mirna duša ničim nije obuzeta! Svečanost prirode kojom se ne može mjeriti ni jedna druga svečanost! Neuporedive su dekoracije livada u cvijetu, sa zlatnim zavjesama žumberačkog sunca. Stigoh u dvorište. Dobročudan pas iako vezan nehajno ležaše, ne oglasivši se. Uspjeh se stepenicama na kućni prag. U hiži su sjedili susjedi što pomogoše Marku kupiti sijeno. Razgovaraju uz kupicu vina. Ponudiše mi da sjednem. Riječ se vodila o Božiću. Umiješah se i ja u razgovor s pitanjem: "Imate li kakav običaj za Badnjak?" "Ništa posebno. Unosi se bor, slama se stere po podu, kiti se bor. Na sam Božić ide se u 'komadiće'. Jaši se na konju naopačke, nosi se poderan koš u kojeg ubacuju komadiće kruha. Vino se pije samo kod svog prijatelja. Pred kućom se pjeva: Dobar dan, gospodar..."

Na moju znatiželju ispričaše mi običaj "korba" o Uskrsu. Na Veliku subotu žene se skupljaju u povorku, noseći na glavi košaru s jestvinama u crkvu na posvećenje. Običaj je da se nosi: kruh, luk, jaja, šunka i povitice (pletene kolač). Svaka kuća šalje tih dana po jednog člana s košarom napunjenom jestvinama u crkvu. O mrvicama spomenutih jela vjeruje se da imaju moći pa ih se ne smije baciti nego se spremaju za slučaj bolesti, ili se raspu po vrtu ili polju, pa i spaljuju. U sjeverozapadnom Žumberku čula sam za običaj, da se kost od buta zabode pod strehu koja štiti kuću od groma, ili se zabode u polju ili voćnjaku. Susjedi se spremiše za polazak. Spontan razgovor završiše riječima: "Dođite!"

Moj razgovor s domaćinom skrenu opet popijevkama. Ima li još neka običajna popijevka, upitah. Marica preteče Marka rekavši mi: Kod kosidbe ili vezanja vinograda čuju se razne popijevke. Jedna od njih je npr.

Lijepa moja gorica

Lijepa moja gorica zelena,
Lijepa moja gorica zelena,
A ja gorom zelenom.
Ti si svako ljeto pomladena,
Ti si svako ljeto pomladena,
A ja gorom zelenom.
Goro moja visoka i tanka,
Goro moja visoka i tanka,
A ja gorom zelenom.
Preko tebe ženit će me majka.
Preko tebe ženit će me majka
A ja gorom zelenom.

Muški glas pjeva a ženski prati. To je pučko dvoglasje, terca i kvinta, što u njihovom izvodenju zapravo postaje kvarta i seksta.

Razgovaramo malo. Reče mi Marica da ima popjevaka koje u kolu pjevaju. Kad upitah, znaju li koju, dogovoriše se, pa Marko započe:

Ajde, draga, da pjevamo

Ajde, draga, da pjevamo,
Ajde, mila, da pjevamo, da pjevamo, oj!
Da si drugu pripjevamo,
Da si drugu pripjevamo, pripjevamo, oj!
Ko bi kolu piti dao,
Ko bi kolu piti dao, piti dao, oj!
Rodili mu vinogradi,
Rodili mu vinogradi, vinogradi, oj!
Svaka testa po vjedarac,
Svaka testa po vjedarac, po vjedarac, oj!
Grebenica tri, četiri,
Grebenica tri, četiri, tri četiri, oj!

I ova popijevka je dvoglasna tj. pjevaju je zajedno muški i ženske. Ženski glas ima ulogu pratnje. Ovakav način pučkog pjevanja čest je u Žumberku.

6. Vjenčanje mladića i djevojke vezano je uz razne svadbene običaje. U znak veselja čuju se razne popijevke a na prvom mjestu svatovske. Pjevaju se kad svatovi idu po djevojku i kad odvođe djevojku iz njenoga doma. Navodim primjer:

Vijala se (prvi dio)

Vi- ja - la se silna ma-gla iznad dvo- ra
že - ni- ko -va. Oj - - ho-hoj!

Vijala se silna magla
Iznad dvora ženikova.
To ne bila silna magla,
Već to bila kita svata,
Kita svata po devojku.
Isteškoše tri sunašca:
Prvo sunce mladoženja,
Drugo sunce kum debeli,
Treće sunce kita svata,
Kitu svata po devojku.
Bog ti dao sretne pute
Čak do dvora devojačka!
Kad mi dođeš bijelom dvoru,
Ne gle' gizde ni skrleta,
Već gle' uma i razuma,
S čim ćeš svojoj majci doći.
Da si majke ne rascv'jeliš
I bračice ne pod'jeliš
Mladoženja konja sedla,
Konjić mu se rasedlaje,
Puce mu se raspinjaše,
Od veselja ženikova.

Kad svatovi dođu k devojačkom domu, djevojka se sprema a pjeva se na isti napjev popijevka:

Oj jabuko

Oj jabuko, crljeniko,
Lijep ti si rod rodila.
Na dv'je grane dv'je jabuke,
Na trećoj mi sokol sjedi.
Sokol gleda uz kobilje,
Uz kobilje, niz bosilje,
Kud svatovi redom jaše,
Redom jaše, perjem maše,
I med njima mlada moma.

Nit je mala, nit velika
Dobru konju do strimena,
A junaku do ramena.

Vrijeme brzo odmicaše, zato i ja požurih s poslom. Upitah za junačke popijevke. Prihvati Marko s riječima: "Pjevali su ih nekad uz gusle, ali je taj instrument nestao. Pamte ga još samo stariji ljudi. Junaci tih popijevaka su najčešće: Kraljević Marko, Musa Kesedžija, Beg Kostadin i drugi. One su sročene u desetercu." Navodim jedan primjer, kako mi Marko otpjeva:

Rano rani

Ra-no ra-ni Kra-ljevi-ću Marko, ra-no rani
u neđe-lju mla-đu. Prije zore Mar-ko
u-ra-ni-o, nit s'umi-o, nit Bo-gu mo-li-o.

Rano rani Kraljeviću Marko,
Rano rani u nedelju mladu.
Prije zore Marko uranio,
Nit's' umio, nit' Boga molio,
Već otiša u lov u planinu
Ne bil kakvog lova ulovio.
Ili srnu, il' b'jelu košutu
Ili vuka zelenog kurjaka,
Ili zeca dugije ušiju,
Il' lisicu što kokoši krade,
Il' što drugo, što na koplje dođe.
Kad se pope gori na planinu,
Na planini oganj vatra gori,
Nešto Marka iz te vatre zove:
Pobratime Kraljeviću Marko,
Spasi mene iz vatre ognjene!
A iz vatre zmija iskočila,
I grdo je Marka opasala
Gotovo mu srce iščupala.
I zmija se od Marka odmota.
Pobratime Kraljeviću Marko,
Ja nijesam zmija šarovita,
Već ja jesam nedeljica mlada.
Pošao si u lov u planinu
Da bi kakva lova ulovio.
Nit' s' umio, nit' Boga molio,
Nit' si iša u preb'jelu crkvu,
već si pošo u lov u planinu.
Nemoj Marko, zaklinjem te Bogom,
Ne id' u lov na mladu nedelju.

Izmijenih još nekoliko riječi s prijaznim domaćinima. Spremih moj pribor jer je trebalo krenuti. Tamne zavjese večeri počеше se spuštati. Krenuh dugom cestom zadovoljna jer uspješno obavih posao. Radost nije samo u radu nego i u njegovom uspjehu. Volja za posao pa i život poput plime kao da rastu. Prekrižih se pred raspelom i uputih dugom cestom. Prođoh poljsku kapelu i križ pred crkvama. Na pragu sam mog konačišta. Svratih još jedanput u muzej, da pogledam nošnje. O pojedinostima ću drugom prilikom, sada ću samo se osvrnuti na muške nošnje koje su se početkom 20. stolj. prestale nositi.

Košulja i gaće su od konopljinog domaćeg platna, a prsluk kratki kaput i hlače od sukna. Na nogama su nosili pletene čarape ili obojke, te opanke, visoke cipele ili zimi čizme. Na glavu su stavljali šešir, a imućniji zimi šubaru. Nošnje kod uskoka i starosjedilaca bile su gotovo iste; međutim, nošnja uskoka bila je u najstarije vrijeme znatno drugačija. Sastojala se od bijelih hlača, 'aljine bijele, smeđe ili crne boje i crvene kapice na glavi. U 19. stolj. Kapu je zamijenio šešir, a hlače i 'aljina zamijenjeni su pantalonama i kratkim kaputom.

Zora pomače tamne zavjese noći. Iz lisnatog stana ptice se počеше dozivati. Lahori ponavljaju svoju jutarnju popijevku. Iz jednog gnijezda čujem trepet krila. Stojim na cesti, čekam izlazak sunca i dolazak autobusa. Krenusmo, a pogled mi se zapleo u šume Huma. Rukovet zabilježenih popjevaka što ih ponesoh sobom govore, kako su nekad u davno doba živjeli stari i hrabri Uskoci, a i mnoge generacije njihovih potomaka.

Zdenka MILETIĆ

VIJESTI IZ INOZEMSTVA

MEĐUNARODNI HIMNOLOŠKI KONGRES U PRAGU

Muzikološko-himnološko društvo, koje zove se na međunarodnom planu Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie, skraćenicom "IAH", svake druge godine organizira znanstveni radni tjedan za svoje članove. Tako je u prošloj godini upriličen 15. kongres himnologa u Pragu.

Nije slučajno izabran Prag. Organizatorima je već od prije bio dobro poznat Prag kao povijesno-kulturni i stari glazbeni centar, koji od davnine nosi nadimak "zlatni grad" ili "grad sa stotinu tornjeva"

Glavna tema kongresa bila je "Pjesmarica braće Böhm i crkvene pučke popijevke u srednjem vijeku u Čehoslovačkoj". Kao uvodno i glavno predavanje pod naslovom "Reforma braće Böhm", održao je prof. Amedeo Molnár iz Praga. Nakon toga su slijedila ostala predavanja: J. Fojtikove, J. Koube, M. Horyna, S. Tesara, K. Wurma, M. Bohatcove, R. Ribarića i J. Sehnala. Ovih osam predavača zapravo su samo osvijetlili i nadopunili sa raznih gledišta prof. Molnára. Svako predavanje je donijelo neku novost što se tiče rada braće Böhm u smjeru husita, koji su poprimili tzv. utrakvistički pokret u promicanju pučkog pjevanja i narodnog jezika u liturgijskoj glazbi. Mnoge pjesme iz XVI. st. su poznate, a mnoge se istražuju i upravo je to područje himnologa, kojima je zadaća otkriti i vrednovati svu staru kulturno-crkvenu glazbenu baštinu.

Osim Čeha i Slovaka, kao dopunu tim temama, držali su predavanje i neki stranci: Dr Fr. Schulz /Heidelberg/ i Dr. K. Hartmann /Kassel/ iz SR Njemačke.

Predavanja su bila popraćena živom izvedbom pjevača, zborova, ili sa magnetofonske vrpce. Razne note i neki kodeksi bili su stalno izloženi. Sudionici kongresa posjetili su i razne arhive i muzeje. Za svaki dan bila je predviđena služba Božja ili Služba Riječi, među kojima je jedne večeri bila i katolička sveta misa koju je predvodio praški pomoćni biskup msgr. Liška uz koncelebraciju svećenika-himnologa. Ova misa se služila u glasovitoj benediktinskoj crkvi Strahovo, nekadašnjem liturgijsko-glazbenom centru Češke.

Zadnji dan kongresa bio je izlet. Sudionici su mogli otići pogledati prašku tvrđavu Hard, zatim po raznim crkvama (stare orgulje), gotski samostan sv. Agneze i značajne građevine Praga /romaničkoga, gotičkog i baroknog stila/.

Pošto je istekao mandat dosadašnjem predsjedniku i vodstvu IAH, članovi društva su birali novog predsjednika u osobi Dr. Andreasa Marti-a /Švicarska/ i potpredsjednika Dr. Willema Kloppenbura /Nizozemska/. U vodstvu društva su ostali: E. Wentz-Janaček /Švedska/ i P.A. Nádasy /Mađarska/, a za novog člana birana je Hedda Durnbaugh iz SAD.

Tijekom kongresa priređeni su razni susreti, koncerti, primanja i jedna zabavna večer. Među koncertima se ističe onaj ekumenskog polifonskog zbora, koji je izveo skladbe XVI. st. u dvorani Soukenicka, i orguljski koncert Bedricha Janačka iz Švedske. Janaček je bio student Franje Dugana i Frana Lhotke na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji.

Organizatori su se pobrinuli da sve bude na najvećoj visini, unatoč tome što su već tada u državi bila previranja. Teret kongresa nosili su bračni par Jan i Magdalena Horky, koji su na kraju kongresa bili pohvaljeni i nagrađeni.

Iz naše domovine IAH kongresu su prisustvovali: Ljubomir Galetić, Koraljka Kos i Josip Mioč.

Josip MIOČ

OBAVIJEST SURADNICIMA "SV. CECILIJE"

Molimo sve suradnike da svoje priloge za 2. broj ove godine pošalju u Uredništvo najkasnije do 30. travnja. Slobodni smo napomenuti da "Sv. Cecilija" ima još uvijek premali broj suradnika iz cijele hrvatske Crkve. Zato molimo sve ljubitelje crkvene glazbe da iskoriste svoje kompozitorske i pisateljske talente i da šalju svoje priloge u Uredništvo. Uredništvo željno očekuje nove i vjerne dosadašnje suradnike.

Uredništvo "Sv. Cecilije"